

DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN BABA-OĞUL İLİŞKİSİ

GİRİŞ

Aile içerisinde annenin ve babanın birbirinden farklı rolleri bulunduğu gibi, ikisinin birlikte üstlendikleri ortak rolleri de vardır. Bunların tümü çocuğu etkilemekte ve onun kişiliğini şekillendirmektedir. Bunlardan hangisi daha önemlidir, gereklidir, diye sorulsa, genel olarak annenin rolü önemlidir denilebilir. Ama babanın da yeri doldurulması mümkün olmayan özellikleri vardır. Dolayısıyla bu soruya net bir cevap vermek mümkün değildir. Bu soruya doğru cevap verilebilmesi için çocuğun cinsiyetinin bilinmesi zorunludur. Çünkü ebeveynin aile içerisindeki en önemli rolü, çocuklar için bir model olmalıdır. Kız çocuklar anneyi, erkek çocuklar ise babayı model alırlar. Baba figürü eksikliği olan bir erkek çocuğu ve anne figürü eksikliği olan bir kız çocuğunun, sağlıklı bir gelişim göstereceğini düşünmek güçtür. Bu sebeple erkek çocuğunun bulunduğu ailede babanın, kız çocuğunun olduğu ailede annenin, her iki cinsiyetten çocuğun olduğu ailede ise hem annenin, hem de babanın rolü önemlidir.

Eyüp KİRPİTÇİ

Din Eğitimi Uzmanı, Meram Vali Necati Çetinkaya
İ.Ö.O. D.K.A.B. Öğretmeni,

Bu çalışmada aile içi ilişkilerden sadece baba ve oğul arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Ailenin diğer fertleri arasındaki ilişkiler tamamen konunun sınırları dışındadır. Çalışma bir din eğitimi araştırması olduğu için konu açıklanırken, genellikle eğitim, psikoloji ve rehberlik alanları ile ilgili kaynaklardan faydalanılmış ve Kur'an'dan örneklerle açıklanmıştır. Araştırma esnasında konumuzla ilgili diğer kitaplardan elde edilen veriler ve konuyla ilgili S.Ü. Tıp Fakültesi Psikiyatri A.B.D. öğretim üyelerinin görüşlerinden de faydalanılmıştır.

AİLEDE EĞİTİM

Aile, kültürün aktarımına ve devamına imkân veren ve nesillerin devamını sağlayan en küçük toplumsal gruptur. Tarih boyunca aile kurumuna rastlanmayan ne bir zaman dilimi ve ne de bir insan grubu vardır. Toplumun en önemli uzvu olan ailenin bazı aslî görevleri vardır ki, bunlardan vazgeçilmesi veya onun başka kurumlara devredilmesi düşünülemez.

Bu görevler en geniş anlamıyla şöyle sıralanmıştır:

- Biyolojik görev,
- Ekonomik görev,
- Koruyuculuk görevi,
- Psikolojik görev(duygusal görev),
- Eğitim görevi,
- Dinî görev,

g. Boş zamanları değerlendirme görevi,

h. Prestij sağlama görevi.¹

Bu görevlerin her birisi ayrı ayrı önem arzetsede ailenin eğitim görevi diğerlerinden farklı ve önemlidir.

Ailenin eğitim görevi, kelimenin geniş anlamıyla fertlerin ruh ve beden gelişmesini dikkate alarak onları buldukları topluma ve kendilerine yararlı hale getirmektir.² Bunun gerçekleşmesi için ailelerin duygusal eğitim görevlerini hakkıyla yerine getirmeleri şarttır. Bunun yolu düzenli bir aile ortamı oluşturmaktır. Çünkü düzenli aile, üyelerinin ruh sağlığını koruma ve geliştirmede son derece önem arz etmektedir. Eğer anne babalar çocuklarının hayattan zevk almalarını, varolan yeteneklerini geliştirmelerini ve verimli ve mutlu yetişkin olmalarını istiyorlarsa, onların fiziksel, duygusal, toplumsal ve entelektüel ihtiyaçlarının tümünü karşılamalıdır. Bu sebeple aile fertleri arasındaki ilişkilerde sevgi, samimiyet ve ilişkilerin niteliği çok önemlidir.

Anne, baba ve çocukla ilgili diğer bireylerin, ev halkının ahenkli aile ilişkileri içerisinde olması çok önemlidir. Ailede eğitim yetkisi ve sorumluluğu olan üyelerin sorumluluklarının bilincinde olması ve rollerini çok iyi bilmeleri gereklidir.

Rol tabiri, tiyatro sanatında ve sözlükte³ "yapmacık hareket" anlamında; bir kimsenin kendi kişiliği dışında bir kimliğe bürünüp, belli davranışları göstermesi olarak kullanılır. Ancak, ailede eğitimden sorumlu kişilerin, üstlendikleri sorumlulukları yerine getirirken gösterecekleri davranışlar için de kullandığımız rol kavramı biraz daha farklıdır. Zira buradaki davranışların, kendi kişiliğinin dışında bir kimliğe girilerek gösterilmesi söz konusu değildir. Tam tersi ailede eğitimcinin, rolünün gereğini yaşayarak "örnek olması", "model olması" şarttır. Yoksa başarılı olmaları mümkün değildir.

BABA OĞUL İLİŞKİSİ

Günümüzde tam gün dışarıda çalışan kadın sayısının artması, bebeklerin doğumundan kısa bir süre sonra çoğu annenin çalışmaya tekrar başlaması, çekirdek ailenin yaygınlaşması ve kadın-erkek eşitliğinin özellikle sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi yüksek ülkelerde yaygın biçimde benimsenmesi, babaları çocuğun yaşamında çok önemli bir yere getirmiştir. Yapılan bir araştırmada babaların kızlarından daha fazla oğullarıyla oyun oynamaya eğimli oldukları, onlara daha

¹ M. Elliot and F. Merrill, *Social Disorganization*, Harper and Row, 1961, s. 350'den nakl. Birsen Gökçe, "Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme", *Aile Yazıları I*, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara, 1990, s. 218.

² Bkz. Faruk Bayraktar, "Ailenin Eğitim Görevi", *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, S. 2, İstanbul, 1995, s. 118-119.

³ D. Mehmet Doğan, *Büyük Türkçe Sözlük*, "Rol" maddesi, Beyan Yayınları, İstanbul, 1987, s. 940.

fazla dokunup, konuştukları ortaya çıkmıştır. Yine başka bir araştırmada da, iki yaşındaki erkek çocukların, oyun oynamak için babalarını yeğlemeye başladıklarına işaret edilmiştir.⁴ Bu sebeplerle psikologlar tarafından yapılan, çocuğun ve gencin gelişiminde babanın etkisi ile ilgili araştırmalar, bir yanda çocukların zihinsel gelişimi üzerinde, öte yanda erkek çocukların psikoseksüel gelişimi konusunda yoğunlaşmış gibidir. Bu araştırmalar sonucunda, erkek çocukların zihinsel yeteneği ile babanın ilgisi arasında oldukça anlamlı bir ilişki bulunmuş, uzun süreli izleme çalışmaları sonucunda çocuğun yaşamının ilk dönemlerindeki baba davranışının niteliğinin, çocuğun zihinsel işlevlerini etkilediği görülmüştür.⁵

Homoseksüellik konusunda yapılan analitik eğilimli hemen tüm yayınlarda, aile içinde anneleri çok güçlü, çok etkin, babaları ise etkisiz ya da edilgen olan erkek çocukların maskulin (erkeğe özgü) kimlik geliştirmedeki güçlükleri ele alınmıştır.⁶ Baba figürü gelişmemiş erkek çocukların erkeğe özgü davranışlar göstermesi mümkün değildir. Çünkü çocuk, babayı veya baba yerine geçecek kişiyi model alarak büyümeye, yani erkeksi model davranışlar görmezse kimlik sapmaları gösterebilecektir.

ERKEK ÇOCUKLARDA BABA İMAJI

Erkek çocuklar büyümeyi babayla özdeşleştirirler. Oyunlarında kendilerine baba rolü biçerler. Eleştirilen davranışlarında "babam da öyle yapıyor ya da yapmıyor" şeklinde savunma yaparlar. Konuyla ilgili görüşlerine müracaat ettiğimiz Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Bölümü Öğretim Üyesi sayın Doç. Dr. Ali Savaş ÇİLLİ'den dinlediğimiz bir olay, çocuğun babasını nasıl örnek aldığını ve ileri yaşlarda da ne şekilde bunun etkisinde kaldığını göstermektedir.⁷ Söz konusu olay kısaca şöyledir.

Örnek Olay:

"Bir baba, oğlunun çok aşırı sinirli olduğundan şikâyetle psikiyatri servisine müracaat etmiştir. Baba; oğlunun ısrarla istediği kızla evlendiğini ama şimdi ise onu dövdüğünü söyleyerek bu durumdan şikâyetçi olmuştur. Yapılan araştırmada babanın da çok sinirli olduğu ve zaman zaman hanımını dövdüğü ortaya çıkmıştır."

Bu olayda çocuk, babasından gördüğü davranışları model almış ve babasının sinirli iken gösterdiği davranışları kendisi göstermeye başlamıştır. Çocuk teyp

⁴ Lamb M. E., "Paternal Influences on Early Socioemotional Development" *Journal of the Child Psychology and Psychiatry*, Vol. 23, Issue 2, 1982, s. 185-190'dan nakl. Aysel Ekşi, *Çocuk, Genç Ana-Babalar*, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1990, s. 34.

⁵ Ekşi, a.g.e., s. 35.

⁶ Ekşi, a.g.e., s. 37.

⁷ S. Ü. Tıp Fak. Öğretim Üyesi A. Savaş Çilli ile 20 Mayıs 2000'de yaptığımız görüşme notlarından.

gibidir. Çocukluğun ilk çağlarında, anne baba tarafından çocukların hafızası sevgiyle, hoşgörülle doldurulmalıdır. Aksi durumda hem kendi yaşamları, hem çocuklarının ve hem de ailenin diğer fertlerinin yaşamları çekilmez hale gelebilir. Erkek çocuklar kendilerine model olarak babayı seçerler. Kendisinde yanlış baba figürü gelişmiş veya baba figürü eksikliği olan erkek çocuğun sağlıklı bir gelişim göstereceğini düşünmek güçtür.⁸

Yukarıdaki örnek olayımızda babanın hayatında yaptığı en büyük hatanın eşine saygı duymaması ve duyulmasını sağlamamasıdır. Babanın bu sorunu, oğlunun aile hayatına etki etmiştir. Baba eşine saygı duymadığı için, erkek evlat da severek evlendiği eşine saygı duymamaktadır.

Her çocuğun gelişim safhaları arasında teknik olarak bir "kayıt ve taklit" dönemi vardır. Çocuklar ne duyarsa onu söyler, ne görürse onu yaparlar. Denilebilir ki çocuk, şahsiyetini aile içinde kazanmaktadır. Bu itibarla, çocuğun manevî yönden gelişebilmesinde ihtiyaç duyduğu en önemli faktör, elverişli bir aile çevresi ve kendisine örnek olabilecek anne babadır.

Çocuklar 2,5-4,5 yaşlarındaiken -ki bu döneme "hürriyete birinci atılım dönemi" denilir- anne ve babası onun için erişilmez varlıklardır. Her yaptıkları doğrudur. Çocuklar onları taklit edecektir.⁹ İşte bu dönemde çocuğa verilen terbiye çok kalıcı bir etki yapar. Onun için insanların yetişmesinde aile terbiyesi çok önemli bir yer tutar. Atalarımızın "Ağaç yaş iken eğilir." sözü bu dönemdeki eğitimin önemini göstermektedir.

Babanın erkek evlat üzerinde olumsuz etki yapması veya silik bir kişilik göstermesi durumunda, bazen çocuklarda erkeksi davranışlar ortaya çıkmayabilir. Baba evde olmadığı zaman veya anne evde baskın olduğu zaman ve baba silik olduğu zaman, en çok gözlenen problem: Eşcinsel eğilimli çocukların ortaya çıkmasıdır. Erkek çocukların kız çamaşırları giymeleri, kız gibi davranmaları görülebiliyor. Böyle durumlarda baba, ya soğuk, mesafeli, duygusuz, duygusal aktarım yapmayan bir baba, yahut ta anne çok dominant, baskındır. Böyle annelerin çocuklarında eşcinsel eğilimler çok fazla oluyor.¹⁰

Çeşitli araştırmalarda babanın olumlu ilgisi ve sevgisi ile çocukların yaşlarıyla iyi ilişki kurabilmesi, liderlik, uyum yeteneği ve olumlu kimlik gelişimi arasında ilişkiler bulunduğu ortaya konulmuştur.

Babanın silik kişiliği, geçici veya sürekli ayrılığı, boşanma gibi hususlar çocuklarda, özellikle de erkek çocuklar üzerinde çok olumsuz etkide bulunmuştur.

⁸ Kemal Çakmaklı, *Anne-Baba Olmak*, Seha Neşriyat, İstanbul, 1995, s. 16.

⁹ Çakmaklı, a.g.e., s. 33.

¹⁰ Nevzat Tarhan, 29.11.2008 tarihli "Aile ve İletişim" Konulu Kayseri Müftülüğünce düzenlenen konferans için bkz. <http://www.kayserimuftulugu.gov.tr/index.php?islem=sayfa&sayfaid=321#>

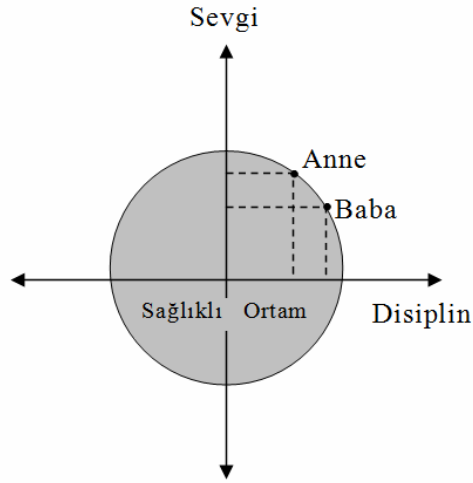
Aile içerisinde baba genellikle otorite ve disiplinin sembolü, anne ise sevginin ve şefkatin sembolü olarak görülmektedir. Ailede, ne anne sevgi ve şefkat sembolü, ne de baba otorite ve disiplin numunesi olmalıdır. Ölçülü olmak ve dengeyi sağlamak şarttır. Babanın ilgi ve sevgisini görmeyen çocuklarda; güvensizlik, ön saygısını yitirme, akademik başarısızlık ve terk edilmişlik duyguları gelişir. Ruhsal uyumsuzlukların oranı yükselir.¹¹ Çocuğun suç işlediği, disipline edilmesi gerektiği durumlarda anne çocuğu korursa;

- a. Çocukta baba figürü gelişmez.
- b. Çocuğun babaya olan itimadı sarsılır.

c. Baba cezalandırıcı anne koruyucu olarak düşünülür. Çocuğu cezalandırmada anne babanın birlikte karar vermesi ve kararlı olması gerekir.¹²

Anne babanın tutumları arasındaki farklılık gerek anne, gerekse babanın tutumlarının zaman içerisinde farklılığı ve aile içerisinde kutuplaşmanın oluşması çocuğu olumsuz yönde etkileyen faktörler arasındadır.¹³

Çocuk gelişiminde çok önemli olan, disiplin ve sevgi dengesinin sağlıklı bir şekilde kurulması gerekmektedir. Konuyu aşağıdaki şekil üzerinde daha net olarak gösterebiliriz.

¹¹ Atalay Yörükoğlu, *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*, Özgür Yayınları, 4. b., İstanbul, 1992, s. 109.

¹² Çakmaklı, a.g.e., s. 42.

¹³ S. Ü. Tıp Fak. Öğretim Üyesi A. Savaş Çilli ile 20 Mayıs 2000'de yaptığımız görüşme notlarından.

Şekilde de görüldüğü gibi, çocuğun sağlıklı bir ortamda yaşaması ve sevgi ile disiplin arasında dengenin kurulması zorunludur. Çünkü yozlaşmış babaların varlığı, babasızlıktan daha büyük bir tehlikedir.

KUR'AN'DAKİ BABA VE OĞUL TİPLERİNDEN ÖRNEKLER

Kur'an'da birçok baba ve oğul tiplmesi mevcuttur. Kur'an'da baba figürü, anne figüründen, oğul figürü de kız figüründen daha fazla ve daha vurguludur. Çünkü erkekler, aile efradının dünyevî ve uhrevî vazifelerinin talim ve terbiyesinden sorumlu tutulmuştur. Ailenin, terbiyeye uygun bir ortam olabilmesi için, babanın sağlayacağı otoriteye ve ahenge ihtiyaç vardır. Babaya yukarıda belirtilen sorumlulukla birlikte bu hak ve yetkiyi Kur'an vermiştir.(Nisa 4/34)

A. Kur'an'daki Bazı Baba Tipleri

I. Olumlu, faydalı baba tipi:

Kur'an'da yukarıda belirtilen anlamlarda kullanılan baba kelimesi ile, birçok *olumlu, faydalı baba tipi* ortaya konmuştur. Bunlardan en vurgulu ve etkili olanı oğluna *aşın düşkün, şefkatli ve merhametli baba* tipidir. Hz. Nuh (A.S)'in, küfürde ısrar etmesi sonucu tufandan önce gemiye binmeyen oğlunu kurtarmak için gösterdiği çırpınış, bir babanın çocuğuna duyduğu (kâfir de olsa) sevgi ve merhametin yüceliğini dile getirir. (Hud, 11/42-43) İbrahim (A.S)'in Mekke'de bıraktığı hanımı Hacer ve oğlu İsmail'i sık sık ziyaret ettiği şefkat ve merhametin göstergesidir. Yine Yusuf'u kaybeden Yakub (A.S)'in üzüntüden gözlerine ak düşmesi (Yusuf, 12/83-84) ona olan sevgisindedir.

Kur'an'da gördüğümüz bir başka baba tipi ise *koruyucu-kollayıcı baba* tipidir ki bu baba tiplmesini de bazı peygamberlerin şahsında görmekteyiz. Yakup (A.S)'in oğlu Yusuf'un rüyasını işitince söylediği "Yavrum, rüyanı kardeşlerine anlatma. Sonra sana bir tuzak kurarlar." dedi (Yusuf, 12 / 4,13) sözü oğlunu bir musebitten koruma gayretinin ifadesidir. Yine Lokman (A.S)'in oğlunu cehennemden korumak için yaptığı tavsiyeler (Lokman 31/13-20) bir babanın oğlunu koruma ve kurtarma gayretinin ifadesidir.

Kur'an'daki bir diğer baba tipi *eğitici baba* tipidir. Lokman (A.S)'in oğluna yaptığı tavsiyeler (Lokman, 31/13-19) babanın eğitim faaliyetinin güzel bir örneğidir. Babalar çocuklarının eğitiminden sorumludurlar. Onların iyi bir insan olarak yetişmesi ve topluma katılması için babaların gayreti gerekmektedir. Peygamberlerin getirdiği ilahî mesajı kabul etmek istemeyen birçok kavim, kendilerine gön-

derilen peygamberlere karşı hep babalarından gördükleri gibi ibadet yaptıklarını¹⁴ ve babalarının dini üzere olduklarını¹⁵ iddia etmişlerdir. Bu örnekler babalardan alınan eğitimin, evlatlar üzerinde ne kadar etkili olduğunu göstermektedirler.

Kur'an'daki bir diğer baba tipi ise, *oğlunun fikirlerine ve bilgisine değer veren, çocuklarıyla istişare eden babalardır*. Bunun Kur'an'dan en güzel örneğini Hz. Davud (A.S) ve Hz. İbrahim (A.S)'ın kıssalarında görmekteyiz. (Saffat, 37/100–113) Hz. Davud (A.S)'ın ekin tarlası sebebiyle, davalı iki kişi hakkında fikirlerini söyleyen oğlu Hz. Süleyman (A.S)'ın görüşlerini ve hükmünü kabul edip, uygulaması ve Hz. İbrahim (A.S)'ın, kurban hadisesinde oğlu İsmail'in Allah'ın emri konusundaki görüşlerini öğrenmek istemesi, çocukların ciddiye alınması ve onlara değer verilmesi gerektiğinin önemini ortaya koymaktadır. Özellikle çocukların şahsını ilgilendiren hususlarda onlarla istişare etmek, onların fikirlerine değer vermek, onların kişiliklerinin oluşumu, dünyaya bakışları ve zihinlerinde oluşacak olan baba imajının mükemmel olması açısından çok derin izler bırakacaktır.

2. Olumsuz, zararlı baba tipleri:

Kur'an'da bir de *olumsuz, zararlı baba tiplmesi* mevcuttur: *Kâfir, zâlim ve câhil ama aynı zamanda inatçı bir baba* tipi. Biz bunun en açık örneğini Hz. İbrahim (A.S)'ın babası Azer'de görmekteyiz. (Meryem, 19/41–48) İbrahim'in babası, oğlunun tebliğini kabul etmemiştir ve babasının dini üzerine devam edeceğini açıklamıştır. Ayrıca oğlu İbrahim (A.S)'ı tanrılarına dil uzatmaktan vazgeçmezse, taşlatmakla tehdit etmiştir.

Dikkat edilirse; Kur'an'da birçok olumlu baba tipinin yanında, olumsuz baba tipinden de örnekler sunulmuştur.

B. Kur'an'daki Bazı Oğul Tipleri

Kur'an'da birçok çocuk tipi mevcuttur. Bunlardan bazıları; *ebeveynini azdıran, küfre sevkeden oğul* (Kehf, 18/80), Hz. Nuh'un oğlunda olduğu gibi *babaya isyan eden oğul* (Hud, 11/42–43), *övünme, gurur, kibir vesilesi olan oğul* (Kehf, 18/40; Al-i İmran, 3/14; Hadid, 57/20; Şuara, 26/131–134), *ebeveyni için fitne olan oğul* (özellikle oğul) (Sebe, 34/37; Enfal, 8/27–28; Tegabün, 64/14) gibi *olumsuz oğul tiplmesiyle, ebeveynine acıyan, onları cehalet ve zulümden kurtarmaya çalışan, onlara nasihat eden (Hz. İbrahim gibi) bir oğul* (Meryem, 19/41–48), Hz. İsmail'in kurban edilmesi hadisesinde olduğu gibi *itaatkar oğul* (Saffat, 37/100–113), *babasına yardım eden, emirlerini dinleyen* Hz. Süleyman (A.S) (Enbiya, 21/78–80) ve Kabe'nin yapımında babasıyla birlikte çalışan İsmail (A.S) (Bakara, 2/127–129) *ideal oğul tiplmeleridir*. Ayrıca mevcut düzene, geleneklere isyan eden, araştırmacı bir

¹⁴ Bkz. Şuara, 26/74; Hac, 22/78; Yusuf, 12/38; Zühruf, 43/22–23; Bakara, 2/170.

¹⁵ Bkz. Şuara, 26/137; Enbiya, 21/53–54.

oğul tiplemesini de Hz. İbrahim (A.S)'ın hayatında görmekteyiz. Hz. İbrahim'in Rabbini bulmak için araştırmalar yapması (En'am, 6/75-79), babası, halkı ve Nemrud'la olan mücadeleleri (Meryem, 19/42-48); Enbiya, 21/52-56-57); Saffat, 37/91-96); Enbiya, 21/61-66); En'am, 6/80-82) onu babasına saygısızlık yapmaya sevketmemiştir. Babasına hitap ederken "babacığım" diye hitap ediyor ve "senin için Allah'tan istiğfar dileyeceğim" diyerek huzurundan saygı ve sevgisini izhar ederek ayrılıyor.

Dünya tarihine bakıldığında, cemiyette küfre dayanan ananelere karşı gelen ilk Müslümanların gençler olduğu görülür. Bunun Kur'an'da birkaç örneği vardır. Mesela:

a. Ashâb-ı Kehf: Ashâb-ı Kehf hakkında Kur'an'da iki defa genç kelimesi tekrar edilmektedir (Kehf, 18/10-15). Onlar, kâfir bir toplulukla mücadele etmiş gençlerdir.

b. İbrahim (A.S)'ın yukarıda anlattığımız babası, kavmi ve Nemrut'la olan mücadelesi.

C. Kuşaklar Arası Çatışma

Gençlerin ailedeki yaşlılarla, anne ve babalarıyla olan mücadelesini bir çatışma olmaktan daha ziyade bir devamlılık mücadelesi olarak görmek daha doğrudur. Anne ve babalar, kendilerinin anne ve babalarından öğrenip yaşadıklarını, çocuklarına da öğretmek, böylece kültürlerinin devamını sağlamak istemektedirler. Onlar kendilerinin yaşadıkları veya düşündükleri şeylerin yanlış olabileceğini kabul etmek istememektedirler. Bütün peygamberlere karşı çıkıp, küfürde direnenlerin ittifakla kullandıkları bir tabir "*Biz babalarımızı hangi din üzere buldu isek, ondan ayrılmayız.*" cümlesi olmuştur.¹⁶ Bu söz sahiplerinin ortak özelliği yaşını-başını almış, toplumda sözü dinlenen kişiler olmalarıdır.

Peygamberlerle en fazla mücadele eden kişiler, toplumlarının ileri gelenleridir. Onlar yeni gelecek düzenle, kendi toplumsal statülerinin kalkacağını, saygınlıklarının yok olacağını, çıkarlarının zedeleneceğini düşünerek eski sistemin, düzenin devamı için peygamberlerle, yenilikçilerle mücadele etmişlerdir. Bu durum sadece toplum bazında değil, aile içi ilişkilerde de görülür. Kuşaklar arası çatışma dediğimiz bu durum aile içinde, genellikle baba ile oğul veya anne ile kız arasında meydana gelir. Bu problemin çözümü için aile içinde karşılıklı anlayış, inanma ve güven duygusunun hâkim olması gerekir.

¹⁶ Maide, 5/104; Araf, 7/28; Yunus, 10/78; Enbiya, 21/53; Şuara, 26/74; Lokman, 31/21.

ÇOCUKLAR ARASI EŞİTLİK

Kur'an-ı Kerim'de zikredilen ve konumuz açısından çok önemli olan meselelerden birisi de anne babanın evlatlarına karşı eşit muamelede bulunmasıdır. Burada eşitliği iki grupta incelememiz gerekmektedir: Kız-erkek eşitliği, bütün evlatların eşitliği.

Anne baba olmayı arzu etmemiş, amacı sadece bir bedene sahip olmaktan ibaret birinin, aldığı önlemlere rağmen çocuk sahibi olması çocuk açısından tam bir felakettir. Anne baba olmanın birinci şartı, çocuk sahibi olmayı istemektir.¹⁷

Eğer bireyler arzu etmez, psikolojik olarak hazırlık yapmaz ve çocuk sahibi olurlarsa, muhtemelen çocukları sorunlu bir çocuk olacaktır. Bir güzel söz vardır:

“Her anne babanın çocuğu vardır, ama her çocuğun anne babası yoktur.”

Anne baba çocuklarına karşı vazifelerini yerine getirirken, onlar arasında bir ayrım yapmadan, ölçülü hareket etmelidir. Ailenin birden fazla çocuğu varsa, ister istemez aralarında nasıl hükmedileceği meselesi ortaya çıkacaktır. *Çocuklar arasında eşitliğe değil de adalete riayet edilmesi daha önemlidir.* Çünkü aralarında yaş, cinsiyet ve mizaç farklılıkları mevcuttur.¹⁸

a. Kız-Erkek Eşitliği: Geleneksel toplumlarda erkek çocuğa daha fazla değer verilir. Bu ayrımın inançla veya eğitimsizlikle ilgisi bulunabilir. Ama asıl neden ekonomiktir.¹⁹ Kur'an'da da oğulların bir övünme vesilesi görüldüğünü açıklayan ayetler mevcuttur. Al-i İmran, 3/14. ayette:

“Kadınlara, oğullara, kantar kantar altın ve gümüşe, nişanlı atlar ve develere, ekinlere karşı aşırı sevgi beslemek insanlara güzel gösterilmiştir...”

Bu ayette oğullar, sahip olunan maddî servetlerle birlikte zikrediliyor. Aynen emval gibi evladın da güç ve kuvvetin kaynağı olarak görüldüğü beyan ediliyor. Bu ayetten bu durumun sadece kâfir ve fasıklara has bir vasıf olmadığı, bütün insanların müşterek vasfı, müşterek zaafı olduğu anlaşılıyor.²⁰ Burada konuyu güzel bir örnekle açıklayalım:

Bu araştırmamızı 2006 yılında Konya TEKSAD (Tarih, Edebiyat, Kültür ve Sanat Derneği)'nde sınırlı sayıda bir dinleyici topluluğuna seminer olarak sunmuş-tuk. Topluluktaki bir dinleyici söz alarak, yaklaşık otuz beş kırk yıl kadar önce olan bir olayı anlattı. O yıllarda Konya'da şehir merkezinden kenar mahallelere yolcu taşımacılığı faytonlarla yapılıyordu. Konya'nın dağ köylerinden gelip şehre yerleş-

¹⁷ Çakmaklı, a.g.e. , s. 8-10.

¹⁸ Çakmaklı, a.g.e. , s. 24.

¹⁹ A. Yörüköğlü, a.g.e. , s. 35.

²⁰ İbrahim Canan, *Kur'an'da Çocuk*, Cihan Yayınları, İstanbul, 1984, s. 60-61. Konuyla ilgili ayrıca bkz. Mü'minun, 23/55-56; Şuara, 26/131-134.

miş birisi, şehir merkezinden Ulırmak mahallesine faytonla taşımacılık yapmaya başlıyor. Bir süre sonra bu faytoncu ile bir mahalleli arasında bir tartışma oluyor ve kavgaya dönüşüyor. Kavga sonucunda faytoncu güzel bir dayak yiyor. Kavgayı ayırmaya gelen mahalleli, faytoncunun elinden tutup yerden kaldırırken faytoncu, kendi kendine ama yüksek sesle şöyle söylüyor:

– Adam, sekiz oğlu var demedi. Bi güzel dövdü!

Halen bizim toplumumuzda erkek evlat, güç ve kuvvetin sembolü olarak görülmeye devam edilmektedir. Onun için her aile, en az bir erkek evlat sahibi olmayı istemektedir. Bazı aileler çok çocuk istemedikleri halde erkek evladı olmadığı için “belki bu sefer olur!” düşüncesiyle çok çocuk yapabilmektedirler. Bizim toplumumuzda hâlâ oğlu olanlar için “arkası kuvvetli” tabiri kullanılmaktadır.

Çocuklara atfedilen değer, yani “çocukların aile içindeki yeri” ailenin sosyo-ekonomik düzeyine ve oturulan yerin gelişmişlik düzeyine göre değişiklik arz eder. Çocuklara atfedilen faydacı ekonomik değer ve yaşlılık güvencesi değeri, kırsal ve azgelişmiş yörelerde çok yaygındır. Bu durum, azgelişmiş yörelerden gelişmiş yörelere doğru giderek azalmaktadır.²¹ Erkek çocuklara, daha çok faydacı (çıkarıcı)-ekonomik değer atfedilirken, kız çocuklara psikolojik değer atfedilmektedir. Bunda daha çok erkek çocukların yaşlılık güvencesi olarak görülmesi kadar, nesli ve ailenin ismini devam ettirmesi de etkilidir.

Bazı yörelerde kız çocuklar, çocuk sayısının içerisine katılmaz. Erkeklerin yaptığı hatalar, yanlışlar büyütülmez. Ama Hz. Muhammed (s.a.s.) “Bağış ve ihsan-da çocuklarınız arasını eşit tutun. Eğer ben birisini üstün tutacak olsaydım, kızları üstün tutardım” buyurmuştur.²²

Allah her şeyi çift olarak yaratmıştır.²³ Kız ve erkek yaratma takdiri Allah'a aittir. Kulun isteğine göre değil. Bu sebeple oğulların kızlardan üstün tutulması doğru değildir. Şayet erkekler kızdan üstün tutulursa, kız çocuğunda acizlik, içe kapanıklık kompleksi gelişir. Sürekli pasif bırakılan, dışlanan, horlanan kız çocuğu, başta kendi kardeşleri olmak üzere tüm erkeklerden nefret eder. İleri safhada cinsel sapmalar meydana gelebilir. Şahsiyeti gelişmez.²⁴

a. *Tüm Çocukların Eşitliği*: Yukarıda açıklandığı üzere kız ve erkek çocukların birbirlerine cinsiyetlerinden gelen bir üstünlük veya aşağılık olmadığını belirttikten sonra, bir babanın evlatları arasında hukuk açısından, Allah'ın tespit ettiğinin dışında ayırım yapmaması gerektiğini söylemeliyiz. Tabi burada ihtiyari fiillerden bahsediyoruz. Kalbî sevgi, irade dışında olması sebebiyle sevgide eşitlik olmaz.

²¹ Çiğdem Kağıtcıbaşı, *İnsan Aile Kültürü*, Remzi Kitabevi, 3. b. İstanbul, 1986, s. 49–50.

²² Münâvî, *Fez'ul-Kadir*, C. 4, Beyrut 1972, s. 84.

²³ Zariyat, 51/49; Ra'd, 13/3; Yasin, 36/36; Nebe, 78/8; Rum, 30/21; Fatır, 35/11.

²⁴ Çakmaklı, a.g.e., s. 24.

Nitekim Kur'an-ı Kerim'de, Hz. Yakup'un Hz. Yusuf'a aşırı düşkünlüğünden bahsediliyor.²⁵ Yaş ve mizaç farklılıklarından dolayı bazı çocuklar, daha çok sevgiye ihtiyaç duyabilirler. Bu işin, diğerlerinin olmadığı bir zamanda ve mekânda yapılması daha uygundur.

Bütün çocukların yanında birisine açık bir ilgi göstermek, kıskançlığa yol açar. Bu durum çocuklar arasında öfke ve düşmanlığa kadar gidebilecek kavgalara yol açabildiği gibi, ilgi gösterilmeyen çocuğun zaman içerisinde güvensizliğe kapıldığı da görülür.²⁶ Hz. Yusuf kıssasında Yusuf'un kuyuya atılışı, babasının Yusuf'a olan fazla sevgisi sebebiyle, kardeşlerinde uyanan kıskançlık illetinin etkisine bağlanması, konumuz açısından manidardır. Çocuklara karşı yapılan adil olmayan davranışlar, onların ebeveynine karşı saygılarını kırmakla kalmayıp, kardeşler arasında bulunması gereken mane'î rabıtayı da yok etmektedir. Bu açıdan ebeveynin çok dikkatli ve uyanık olması gerekiyor. Çocuklar arası eşitlik Allah'ın emri ve aklın gereğidir.²⁷

Tüm çocukların eşitliği konusunda babaların çok dikkatli olması gerekir. Zira yapılan araştırmalar, pek çok kültürde babaların zamanla oğullarını daha fazla yettirdiklerini ortaya koymuştur.²⁸ Anne babalar, peygamberlerin yaptığı ve Kur'an'ın bize tavsiye ettiği gibi²⁹ Allah'tan hayırlı evlat talep etmelidirler. Çocuğun cinsiyeti, onun daha fazla iltifat görmesinin sebebi olamamalıdır.

EĞİTİM AÇISINDAN BABA OĞUL İLİŞKİSİ

Bir aileye sahip olma, tanıma ve kabul etme duygusu kendi öz kimliğini ve güvenini bulmanın ve korumanın en emin yoludur.³⁰ Ancak bunların gerçekleşmesinin en önemli şartı, aile içi ilişkilerin sağlıklı, aile üyelerinin bilinçli olmasıdır.

Hayatın gagesi mutlu yaşamak ve huzurlu olarak bu dünyadan geçmektir. Mutlu olmak için gerekli şartların başında, uygun şartlarda bir aile yuvası kurmaktır. Ama bu yetmez. Asıl önemli olan, aile kurulduktan sonra onun devamını sağlamaktır. Bunun için yapılması gereken şey, ailenin fonksiyonel hale getirilmesi ve fonksiyonlarını icra etmesidir. Ailenin belli başlı fonksiyonları şunlardır.

- a. Biyolojik fonksiyonu
- b. Duygusal fonksiyonu
- c. Sosyalleştirme ve Kişilik Geliştirme fonksiyonu

SÜİFD / 30

233

²⁵ Yusuf, 12/83-84.

²⁶ Çakmaklı, a.g.e. , s. 25.

²⁷ Nahl, 16/57-59; Zuhruf, 43/16-18; Saffat, 37/153-155.

²⁸ Ekşi, a.g.e. , s. 34.

²⁹ Furkan, 25/74; Al-i İmran, 3/35-38; Bakara, 2/28; Ahkaf, 46/15; İbrahim, 14/35.

³⁰ Laurence Pernoud, *Çocuğun Cinsel Eğitimi*, Çev. Koray Denizyaran, E Yayınları, 2. b. İstanbul, 1973, s. 47.

İnsanın ana içgüdülerinden biri olan üreme ve neslini devam ettirme içgüdü-
düsü, aile kurumunun biyolojik fonksiyonu sayesinde bir düzene konmuş ve insan
soyunun devamı sağlanmıştır. Ailenin ikinci fonksiyonu olan duygusal fonksiyon
sayesinde, çocuğun duygusal ve ruhsal açıdan tatminine imkân sağlanmış olur.
Aile, duygusal yönden sevgi ve güvenin tabii kaynağıdır. Sosyalleşme sayesinde
çocuk, doğduğu topluma mal edilir. Toplumun, yaşam biçimi ve hâkim olan de-
ğer yargıları çocuğa kazandırılmış olacaktır. Sosyalleşmenin gerçekleşmesi için
eğitim şarttır. Bu sebeple konumuz olan baba oğul ilişkisini, eğitim açısından de-
ğerlendirme ihtiyacı hissettik.

Eğitim, çocuğun davranışlarında istenen yönde değişiklik yapma faaliyeti
olarak tarif edilmiştir. Baba oğul ilişkisine eğitim açısından bakacak olursak, çocu-
ğun davranışlarının değişimi ve gelişiminde babanın etkisi tartışılmaz bir gerçeklik-
tir.

A. Özdeşleşme (örnek alma, identifikasyon)

Çocuk eğitimi konusunda yapılan araştırmalar göstermiştir ki, çocuklar
anne ya da babasından biriyle özdeşleşip onların aile içinde üstlendiği rolü üstle-
nirler. Buna özdeşleşme (örnek olma, identifikasyon) denir. Özdeşleşme, doğal
bir kişilik gelişime sürecidir. Çocuklar, genellikle kendi cinsiyle özdeşim kurarlar.
Çocuklar, özdeşim kurduğu kişilerden, diğer kişilere nazaran psikolojik hazır oluş-
tan dolayı daha fazla etkilenirler. Kendisine ulaşılması, onun gibi olunması gerekir.
Erkek çocuklar için babanın düşünce, duygu ve davranışları taklit edilmesi önem-
lidir. Bu durum çocuğun cinsel kimliğinin gelişimi açısından da önemlidir. Çocuk,
kendisi gibi erkek olan babanın erkeksi davranışlarının ve duygularının aktarımını
yapacaktır. Baba yoksunluğu durumunda çocuklar başka bir model arayışı içinde
olabilecektir. Çocukların eğitiminde model kişilerin çok büyük etkisi vardır. Bu
sebeple model kişiler çok dikkatli olmak zorundadırlar. Çünkü yapacakları her
davranış, çocukların belleklerinde yer edecek, silinmesi kolay olmayan iz bıraka-
caktır. Çocuğunu eğitmek isteyen bir baba, istediği gibi eğitmek istiyorsa, istediği
davranışları önce kendisi göstermelidir.

SÜİFD / 30

234

B. Çocuk Eğitiminin Temel Değerleri

Çocuk eğitiminin dayandığı beş temel değer vardır. Babaların bunları çok
iyi bilmesi ve ona göre davranması şarttır. Bunlar:

1. Sevgi ve ilgi
2. Hoşgörü-tolerans
3. Sabır
4. İnanma

5. Otorite³¹

İyi bir baba oğul ilişkisi için bunların bilinmesi ve bu değerlere sahip olarak ilişkinin şekillendirilmesi gereklidir. Şimdi kısaca bu kavramlar üzerinde duralım:

1. *Sevgi ve ilgi*: Sevmek, hakkını vermek demektir. Çocuğun hakkı ne ise o öğrenilmeli ve çocuğun maddî ve manevî hakları kendisine verilmelidir. Sevgi ve ilgi, tüm canlılar için aslî bir değer ve ihtiyaçtır.

2. *Hoşgörü-Tolerans*: Çocukların yaptığı davranışları “ben de çocukken yapmışım” diye düşünerek, bazı eksiklik ve yanlışlıkları büyütmemektir. Hoşgörlü olmak, sevgiyi ve saygıyı artırır. Yapılan her hatalı davranışta ceza vermek, nefret ettirir. Çocuk, hata yaparken aslında doğruyu aramaktadır. Ama her şeye toleranslı davranılmaz. Bunun ölçüsü iyi tayin edilmelidir.

3. *Sabır*: Bütün sıkıntılardan, yanlışların çözümü sabırdadır. Sabır ile taşlar erimiş, kayalar delinmiş, yanlışlar düzelmiştir. Sabırla hayvanlar bile eğitilmiştir.

4. *Otorite*: Çocuğa yapması lazım geleni yaptırma, yapmaması gerekli şeyleri de yaptırmamamızdır. Bu konuda iradeli olabilmemizdir. Yetişkinler her şeyi bilemez. Çocuklar ise çok şeyi bilemezler. Bu sebeple onlar sürekli çevreden bir şeyler öğrenmektedirler. Burada öğreticinin, neyin iyi, yapılması uygun olduğunu ve neyin kötü, yapılmaması gerekli olduğunu öğretmesi zorunludur. Aşırı otorite, otorite noksanlığı kadar tehlikelidir. Hem hoşgörüde, hem de otoritede ölçülü olmak esastır. Ailede otoritenin sembolü babadır. Babaların bu durumu çok iyi bilmeleri gerekir.

5. *İnanma*: Çocuk eğitimi, başlı başına bir değil pek çok ihtisasların çalışma konusudur. Bu ihtisas sahalarındaki mütehassis kişilerle ilişki kurularak çocukların eğitiminin sağlıklı bir şekilde yapılması gereklidir.³²

Çocukların eğitimi için gerekli olan bu beş altın değeri tüm eğitimciler gibi babaların da çok iyi bilmeleri gereklidir. Bunları bilmek yetmez, uygulamak da gereklidir.

C. Toplumsal Kimlik Kazandırma

Yukarıda ailenin sosyalleşme fonksiyonundan bahsetmiştir. Ailede bir eğitici olan babanın, kendisini model seçen çocuğunun sosyalleşmesinde etkin bir rolü vardır. Bu sosyalleşme esnasında çocuklar toplumsal kimlik kazanacaktır. Toplumsal kimlikten kastımız; her milletin kendine özgü bir hayat tarzı vardır. Bu hayat tarzını yönlendiren etkenlerin başında din ve gelenekler gelir. Babaların oğullarına bu toplumsal kimliği kazandırmada etkin rol alması gerekir.

³¹ Çakmaklı, *Çocuk ve Aile*, Seha Neşriyat, İstanbul, 1995, s. 84.

³² Çakmaklı, a.g.e., s. 84-92.

D. Baba Figürü Eksikliği

Erkek çocukların eğitiminde en büyük problem, baba figürü eksikliğidir. Boşanma veya ölüm durumunda annenin yanında kalan çocuklarda baba figürü eksiktir. Yine silik, pısırık babalar, çocukla ilişkisi zayıf olan babaların oğullarında, baba figürü eksiktir. Bunun sonucunda, babadan ilgi ve sevgi görmeyen çocuklarda güvensizlik, terkedilmişlik, kendine saygıyı yitirmişlik duygusu gelişiyor. Baba yokluğu çocukların gelişimini pek çok şekilde etkileyebilir. Genel olarak babasız büyüyen çocuklar sosyal, ekonomik ve akademik açılardan dezavantajlı olurlar.³³ Boşanmış aile çocuklarının yaklaşık 1/3'ü, önemli ruhsal uyumsuzluk göstermektedir. Ruhsal çöküntü, okul başarısızlığı, davranış bozuklukları en sık görülenlerdendir.³⁴

E. Baba Oğul Mücadelesi

Baba oğul ilişkileri açısından, özellikle ergenlik döneminde karşımıza çıkan bir problem, baba oğul mücadelesidir. Bu mücadelenin temeline baktığımızda, belli başlı üç sebep ortaya çıkmaktadır.

1- Babanın olayı bir devamlılık mücadelesi olarak değerlendirmesi: Bu durumu daha önce açıklamıştık.

2- Çocuğun gençlik döneminde idealist olması: Hayatın sıkıntılarını ve getireceklerini tecrübeleriyle bilen babalar, realist olurlar; çocuklar, hayatı tanımamaları, yapabildiklerine bakabilme imkânı olmadığı için sadece yapacaklarının hayalini kurmaları sebebiyle idealist olurlar. Realist bir insanla, idealist bir insanın bir arada yaşaması durumunda bir mücadele olması kaçınılmazdır.

3- Çocuklar ergenlik dönemlerinde, bağımsızlaşma, bireyselleşme dönemine girmektedir. Bu dönem, gencin sosyal ve kişisel gelişme ile cinsel olgunlaşmayı aynı anda yaşadığı dönemdir. Genç bu dönemde çeşitli kaygılar taşımaktadır. Bu dönem, kişilikleri konusunda bir arayış dönemidir. Kendilerini topluma kabul ettirme gayretleri vardır. Otoriteye karşı olma, söz dinlememe, eleştirme, hata bulma gibi tutumlar geliştirir. Kendi modellerini eleştirirken, aynı zamanda onların hareketlerini takip ederek gizliden gizliye özdeşime devam ederler. Anne baba tarafından çocukları bazen çocuk, bazen de genç gibi algılanır. Anne babalar nasıl davranacağını kestiremezler. İşte gençlerin bu fetret döneminde, yetişkinler baskılı ve disiplinli davranmaktan daha ziyade, gence sevgi gösteren, güven veren, onu ve fikirlerini önemseyen ve değer veren bir davranış tarzı geliştirirlerse, onların kişiliklerinin gelişimine katkıda bulunmuş olurlar.

³³ Lamb, Michael E., "Kültürler Arası Bakış ile Babanın Çocuk Gelişimindeki Rolü ve Önemi" *Çocuğun Yaşamında Babanın Rolü ve Önemi Sempozyum Raporu*, 20 Aralık 2000, AÇEV Yayınları, İstanbul, 2001, s.34

³⁴ Yörükoğlu, a.g.e., s. 109.

Baba oğul ilişkisinde esas olan, taraflar arasında sağlıklı bir iletişim kurulabilmesidir. Baba ve oğullar arasında sağlıklı bir iletişim kurulduğunda, kuşaklar arası çatışmanın olması mümkün değildir. Bunun sağlanması için, baba ile oğulların beraber faaliyet yapmaları gerekir. Oyun çağında oğluya oyun oynama, okul çağında beraber ders yapma, bir süre sonra çocuğun babasının işlerine ortak edilmesi vb. diğer ortak faaliyetler, hem baba oğul iletişimini sağlayacak, hem de babanın çocuğuna karşı eğitim vazifesini daha sağlıklı bir şekilde yapmasına imkân sağlayacaktır.

SONUÇ

İnsanın ilk toplumsallaşmaya başladığı yer ailesidir. Her çocuk, kendisine bir model şahıs seçmekte ve onu taklit ederek topluma katılmaktadır. Genellikle çocuklar model şahıs seçerken, ailede kendisine en yakın olan kişiyi, aynı cinsten birisini seçmektedir. Bu erkek çocuk için baba, kız çocuk için ise annedir. Çocuk için model şahıs kendisine ulaşılması gereken ideal varlıktır. Erkek evlat için ideal olan, erişilmez olan babalar, bu dönemi çok iyi değerlendirerek çocuklarının hem sosyalleşmelerine, hem de kişiliklerinin dengeli bir şekilde oluşmasına imkân sağlamalıdır.

Kendisine model olarak babayı seçen bir erkek evladın, bu sayede hem cinsel kimliği, hem de sosyal kimliği gelişecektir. Çocuk, babasını taklit edeceği için, erkeksi davranışlar gösterecek, böylece topluma katılacaktır. Zamanla bu davranışlar çocuğun kişiliğini etkileyecek, şahsiyetinin oluşumuna katkıda bulunacaktır. Çocuğu tarafından sürekli izlenip, taklit edildiğini bilen bilinçli bir baba, bu vesileyle çocuğunu istediği şekilde eğitebilecektir. Ancak bunun gerçekleşmesi için babanın iyi bir model olması ve çocuğunun üzerinde etkisini sürekli kontrol etmesi şarttır.

Oğulda yanlış ya da yetersiz baba figürü gelişmiş ise yanlış cinsel kimlik oluşumu, cinsel sapmalar, sağlıklı olmayan sosyal kimlik gelişimi görülebilir.

Baba açısından baba oğul arasındaki mücadeleyi bir çatışma olarak değil de, bir devamlılık mücadelesi, çocuk açısından ise bir bağımsızlık, var olma, kendini kabul ettirme mücadelesi olarak değerlendirmeliyiz. Bu durumda babaya, oğluna karşı anlayışlı olma, ona değer verme, fikirlerini saygı ile karşılama gibi vazifeler düşmektedir.

Ülkemizde anne çocuk ilişkisi veya anne kız ilişkisi sık sık işlenirken, baba oğul ilişkisinin işlenmemesi ya bir ihmal veya bilgisizliğin sonucu olduğunu düşünebiliriz. Baba oğul arasındaki ilişki sağlıklı olursa, topluma sağlıklı erkekler kazandırılmış olur. Bunun için, baba oğul arasındaki iletişimin sağlanması şarttır. İletişim sağlıklı olursa, baba eğiticilik sorumluluğunu hakkıyla yerine getirirken, oğul da sağlıklı bir cinsel ve sosyal kimlik kazanacak ve mutlu olacaktır. Bunun gerçekleşmesi için baba ile oğul arasında paylaşılacak ortak duyguların oluşturulması şarttır.

Bu görev babaya düşmektedir. Ayrıca aile okulu, anne baba eğitimi gibi programlarında, baba oğul ilişkisinin baba adaylarına doğru öğretilmesi sağlıklı bir aile yapısı için gereklidir. Ayrıca Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde, Kur'an'daki baba ve oğul tipleri doğru olarak öğretilirse öğrencilere doğru modeller sunmuş oluruz.

KAYNAKÇA

Bayraktar, Faruk; "Ailenin Eğitim Görevi", *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, S. 2, İstanbul, 1995.

Canan, İbrahim; *Kur'an'da Çocuk*, Cihan Yayınları, İstanbul, 1984.

_____ ; *Peygamberin Sünnetinde Terbiye*, Tuğra Neşriyat, İstanbul, 1991.

Çakmaklı, Kemal; *Çocuk ve Aile*, Seha Neşriyat, İstanbul, 1995.

-----, *Anne-Baba Olmak*, Seha Neşriyat, İstanbul, 1995

_____ ; *Sorunlu Aileler*, Seha Neşriyat, İstanbul, 1995.

_____ ; *Sorunlu Çocuklar*, Seha Neşriyat, İstanbul, 1995.

Ekşi, Aysel; *Çocuk, Genç, Ana-Babalar*, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1990.

Feyzli, Hasan Tahsin; *Feyzu'l -Furkân Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meali*, Server İletişim, 2. b., İstanbul, 2005.

Gökçe, Birsen; "Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme", *Aile Yazıları I*, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara, 1990.

el-İsfehani, Ragıb; *el-Müfredat fi Garib'il-Kur'an*, Kahraman Yayınları, İstanbul, 1986.

Kağırtıcıbaşı, Çiğdem; *İnsan Aile Kültür*, Remzi Kitabevi, 3. b. İstanbul, 1986.

Kur'ân-ı Kerîm

Lamb, Michael E.; "Kültürler Arası Bakış ile Babanın Çocuk Gelişimindeki Rolü ve Önemi" *Çocuğun Yaşamında Babanın Rolü ve Önemi Sempozyum Raporu*, 20 Aralık 2000, AÇEV Yayınları, İstanbul, 2001.

Laurence, Pernoud; *Çocuğun Cinsel Eğitimi*, Çev. Koray Denizyaran, e Yayınları, 2. b. İstanbul, 1973.

Münavî, Muhammed Abdurrauf; *Feyzu'l-Kadir Şerhi Camii's-Sağır*, C. I-IV., 2. b., Beyrut, 1391/1972.

Şerif, Muzaffer; Carolyn W. Şerif; *Sosyal Psikolojiye Giriş*, Çev. Mustafa Atakay, Aysun Yavuz, Sosyal Yayınları, I-II, İstanbul, 1996.

Nevzat Tarhan; 29.11.2008 tarihli "Aile ve İletişim" Konulu Kayseri Müftülüğüne düzenlenen konferans metni, bkz. <http://www.kayserimuftulugu.gov.tr/index.php?islem>

Yılmaz, Musa Kazım; "İslâmî Ailenin Kuruluşu, Fertleri, Sorumlulukları, Bugünkü Durumu ve Geleceği", *İslâm'da Aile ve Çocuk Terbiyesi Sempozyumu Bildirileri I*, Ed. İbrahim Canan, İSAV, İstanbul, 1994.

Yörükoğlu, Atalay; *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*, Özgür Yayınları, 4. b., İstanbul, 1992.

Zülliger, Hans; *Çocuk Vicdanı ve Biz*, Çev. Kamuran Şipal, Cem Yayınları, 1. b., İstanbul, 1996.

ÖZET

Erkek çocukların kişilik ve kimlik gelişiminde babaların çok önemli bir etkisi vardır. Erkek çocuklar babalarını model olarak alırlar. Kendilerini babalarıyla özdeşleştirirler.

Bu çalışmada din eğitimi açısından baba oğul ilişkisinin önemi konusu işlenmiştir. Konu, Kur'an-ı Kerim'deki baba oğul ilişkisi örnekleri ile açıklanmıştır. Kur'an-ı Kerim'deki baba ve oğul tipleri ele alınıp, incelenmiştir. Erkek çocukların eğitimi açısından babaların yapmaları gerekenler üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Baba oğul ilişkisi, özdeşleşme, din eğitimi, baba ve oğul tipleri

FATHER-SON RELATIONSHIP IN TERMS OF RELIGIOUS EDUCATION

In the development of personality and identity of male children fathers have a very important effect. They take their father as a model. They identify themselves with their fathers.

In this study, the relationship between father and son was analysed in terms of religious education. Subject, it was explained with different examples of the relationship between father and son in the Koran. The relationship between them, types of father and son were examined from the Koran. For their religious education what the fathers have to do is also studied with the help of Koran.

Key words : Father son relation, idendification, religious education, types of father and son

